

EDİTÖRE MEKTUP

ÜLKEMİZDE DOKTORA (PhD) EĞİTİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN BAZI ÖNERİLER

SOME NEW PROPOSALS FOR THE IMPROVEMENT OF PhD TRAINING IN TURKEY

Nurbay Ateş

Ülkemizde, Sağlık Bilimleri alanında Doktora (PhD) eğitiminin geliştirilmesi ve niteliğinin artırılması, çağdaş dünyayla rekabet edebilmek ve politik yön vericiler tarafından her platformda dillendirilen ve hedeflenen yenilikçi (inovatif) süreçler konusunda ilerleme sağlayabilmek için artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu hedefe yönelik bazı saptamalar ve öneriler bu mektubun ana konusunu oluşturmaktadır.

Doktora (PhD) sürecinin üç önemli tarafı vardır ve bunların hepsi eşit önemdedir (şöyle ki birinin ihmal edilmesi tüm süreci olumsuzla dönüştürebilir). Pozitif döngülü bir Doktora (PhD) ortamındaki taraflar şunlardır;

- Nitelikli danışman (PhD verenin önemli olduğu)
- Nitelikli öğrenci (PhD alanın önemli olduğu)
- İleri ve donanımlı laboratuvarlar, multidisipliner işbirlikleri ve pozitif döngülü kurumlar arası ilişkiler (PhD yapılacak ortamın önemli olduğu)

Doktora eğitiminin niteliğinin artırılması için başlangıçta yapılması gereken en önemli aşama; alıcının (PhD öğrencisi) da, vericinin (Öğr. Üyesi) de rekabet ortamından yani zorlu bir yarışma sürecinden geçmesidir. Verici ya da danışman ulusal/uluslararası projeler hazırlayıp, onaylanan bu projeler için bursiyer doktora öğrencisi istihdam edebilmeli, alıcı yani PhD öğrencisi ise aranan özelliklerin nitel ve nicel yöntemlerle ölçüldüğü sınavlardan geçmelidir.

Doktora sürecinin ikinci ayağını; çeşitli bilimsel platformlardan geçerek niteliği göreceli de olsa kanıtlanmış danışman projesinin temel basamaklarını belirlemek ve bir iş-zaman çizelgesiyle gerekli derinleşmeyi (yoğunlaşma) sağlamak oluşturur. Bu ön süreç bütün aşamaları kontrol eder. Belirlenen problemin çözümü için tüm dinamik tarafların katkısı aranmalı ve çok taraflı bakış açısıyla irdelenen multidisipliner çalışma anlayışı benimsenmeli-

dir (Ör: Fizyoloji-Elektronik-Psikoloji bölümlerinin işbirliği gibi).

Doktora çalışmaları sırasında karşılaşılan en yaygın sorun genellikle teknik problemlerdir. Bu sorunlar hem zaman alıcıdır hem de mevcut koşullarda pahalı hizmetlerdir. Bu konudaki en pratik çözüm Teknik Atölyelerin kurulmasıdır. Bu atölyeler, biyomedikal bölümlerden gelen ekiplerle ilgili bölümün ihtiyaçlarına göre rahatlıkla şekillendirilebilir ve sürecin ileri aşamalarında karşılaşılabilecek sorunlar, tecrübeye sahip aynı ekip tarafından çözümlenebilir.

Çok ileri teknolojileri barındıran ve mutlak beceri gerektiren yöntemsel sorunların çözümünde en doğru yaklaşım yerinde öğrenmedir. Yani en iyi olduğu düşünülen kişinin (ya da laboratuvarın) bulunduğu merkeze giderek ve bizzat çalışarak öğrenmektir.

İyi planlanmış bir doktora sürecinin her aşaması tamamlandığında, hızla makale haline dönüştürülmeli ve editoryal süreçteki eleştirilerle sonraki aşama yeniden düzenlenmelidir. Eğer tüm PhD süreci bu şekilde değerlendirilirse, doktora tezi rahatlıkla 3-4 özgün makale ile tamamlanabilir ki bu makaleler bir araya getirilerek doktora tez kitabı hazırlanabilir. Doktora öğrencisi makaleler dışında sadece giriş, genel tartışma ve özet bölümlerini ekler. Anlaşılacağı üzere tez; makalelerden oluşur ve bu makalelerde PhD öğrencisi 1. ya da 2. isimdir.

Yayınlanmış makalelerden oluşan tez kitabı, alanında uzmanlaşmış (bir ya da iki anahtar kelimeyle tanınabilir) kişilerden oluşan komiteye sunulur, gelecek eleştiriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak kesin tez sınav tarihi alınır.

Bu sınav Avrupa ülkelerinde olduğu gibi çeşitli aşamaları içeren bir törenle yapılmalıdır. Öncelikle sınav herkese açık olmalıdır. Savunma sınavına PhD öğrencisinin ailesi, arkadaşları ve diğer hocaları gelebilmelidir, çünkü bu adayın

Sorumlu Yazar

Nurbay Ateş
Fizyoloji Anabilim Dalı,
Tıp Fakültesi,
Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli,
Türkiye

Geliş

13.04.2016

Kabul

03.05.2016

hayatındaki belki de en önemli günüdür. Tez kitabı nitelikli olursa (ki bu örnekte yayınlandığı için kalitelidir) aday savunma sınavında çok rahat olur ve önemli noktaları vurgulayarak bilim dünyasına mesajlarını verir.

Savunma sınavı sonunda; sürece katkısı olan herkesin katılımıyla ve iyi bir organizasyonla bu başarı kutlanır.

Doktora derecesi alınabilecek en üst derecedir ve tüm dünyada geçerlidir. Diğer ünvanlar (Yard. Doç., Doç., Prof.) sadece kadrodur. Doktora derecesine sahip olan bir kişinin aşağıda belirtilen bazı özelliklere sahip olduğu düşünülür.

- Bağımsız araştırma yürütme kapasitesine sahiptir,
- Yaptığı çalışma sonuçlarını yayın (makale) haline getirebilir,
- Elde ettiği sonuçları ileriye doğru geliştirebilir,
- Bu derece ile (akademik ya da endüstride) ileri düzey kariyere hazırdır.

Özellikle bir üniversitede çalışmak ve akademik kariyer yapmak için PhD şarttır (bazı merkezler bu durumu çoğu klinik dallar için geçerli kabul eder).

Yenilikçi süreçlere ulaşabilmek için, nitelikli Ar-Ge merkezlerinde ve özellikle akademik yaşam içinde rekabet piramidi oluşturmalı ve beş ya da on kişiden biri yükselebilmelidir. Diğerleri başka devlet ya da özel kuruluşa ait organizasyonlarda kariyerine devam edebilmelidirler.

Gelişme ve ilerleme basamağının önemli bir diğer aşaması da, henüz ülkemizde bilinmeyen veya yasal mevzuat gerekçesiyle uygulanamayan Post-doc sürecidir. PhD derecesini elde ettikten sonra kişi kendi özgün araştırma alanı ve araştırma tekniklerini pekiştirebilmek için ileri bir merkezde (laboratuvarda) en az üç yıl süreyle çalışmalar yaparak Post-doc aşamasını tamamlar. Post-doc aşamasını geçen bir kişi bağımsız bir laboratuvarın ya da merkezin sorumluluğunu rahatlıkla üstlenebilir. Post -doc süreci en az 3 yıl ve eğer mümkünse başka ülkede, ancak kesinlikle başka bir üniversitede yapılmalıdır.

Doktora ve Post-doc sürecine çok önemli katkı sağlayacağını düşündüğümüz yeni bir yapılanma olarak; Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı kurulmuştur.

Bu kurumun hedefi; Almanya'daki Max Planck, Fransa'da ki INSERM ve Amerika Birleşik Devletlerinde ki NIH benzeri ileri düzey araştırma merkezlerini ülkemizin farklı şehirlerine kazandırmak olarak belirtilmektedir. Ayrıca, bu kuruluş ülkemizde post-doc sürecinin yerleşmesine de önemli katkı sağlayabilir.